„ЗАСТАВА“ излази редовно: сваког четвртка, петком и недељом на целом табаку и уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на пола године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
за 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.

За Србију (у злату)
за годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од знака; сроте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Новом Саду.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 106. У Новом Саду у петак 13. јула 1890. ГОДИНА XXV.

НОВО СЕМЕ РАЗДОРА

Јевропска дипломација бацила је опет ново семе раздора на Балкану: Турска, на жалбу Стамбулова и кумпаније му, пристала је да одреди три бугарске владике у Македонију: у Скопље, Серес и Охрид. Но нити је Стамбулов на своју руку тражио од Турске, да ова постави бугарске владике у небугарској покрајини, нити је Турска на своју руку учинила по вољи политичком пустолову, као што је Стамбулов. Све је то масло јевропске дипломације Ми то смело можемо да уствардимо, јер не можемо просто да разумемо, откуд толиког попуштања од стране Турске према Стамбулову и откуд толико смелости овоме, да ставља неосноване захтеве царевини, од које Бугарска, зависи, па још стављајући те захтеве, још и да прети. Без дипломатских сплетака са извесне стране није то учињено, а да те најновије сплетке нису бадава отпочете, о томе можемо на сигурно бити чврсто уверени.

О Македонију се отимају Срби, Грци и Бугари. Међутим Македонија је српска (бар несравњено већи део), али су за то грчкој а нарочито бугарској агитацији широм отворена врата по тој, на жалост, још турској покрајини. Није могућно, да Бугарска без туђег подстрекавања, а још више без туђе помоћи, руководи агитацијом по Македонији, што се најпосле и отуда види, да поред ширења бугарштине у тој покрајини видимо и рад извесних мисионарских друштава на ширењу римокатоличке и протестантске вере. Македонија је постала поприштем, по ком се витлају разни обесни и разузидани агитатори, па Турска, место да стишава и умирује, место да се покаже господаром над једном својом покрајином, она постаје средством да се агитационе страсти још већма распламте. Турска је одавна постала оруђем у туђим рукама; она је то и последњим својим чином показала и посведочила. Зар су нужнија три нова владике у Македонији, него да стане на пут насиљима арнаутским у Старој Србији?! Али јевропској дипломацији иду у рачун покољи по Старој Србији и Турска ни протом да макне, да тим покољима на пут стане. Шта више, турска подстрекавана од стране јевропске дипломације, постаје толико дрском, да одриче сваку задовољштину самосталној краљевини, која задовољења тражи, што јој је конзул њен убијен на турском земљишту. Али та Турска на дрску жалбу једног силеџије и пробисвета, као што је Стамбулов, готова је, да поставља бугарске владике у покрајини, где тим владикама места нема

Те три бугарске владике, то је ново семе раздора на Балкану. Турска је бацила и то најновије семе, али је она најмање одговорна за то Она је задовољна, што може још да живи у Јевропи То је њој главно, па макар била и играчка у рукама јевропске дипломације. Турска је бацила семе раздора на Балкану, али њену је руку при томе руководила јевропска дипломација. Између балканских народа не сме до споразума доћи; па да до тога не дође, мора се непрестано мржња међу тим народима подгрејавати.

И нико више отуда не пати, него српски народ на Балкану. С једне стране предат на милост и немилост Арнаутима, а с друге стране напустили су на њега све могућне верске и народносне агитаторе. Арнаути хоће тело да му убију, а разни агитатори, хоће да му убију душу.

Но једном мора доћи до разрачуњивања. Мислимо, да до тога нема још много. Дотле, надамо се, да неће моћи ни нове три бугарске владике у Македонији ништа израдити. Но кад једном дотле дође, кад дође, да се рачуни морају рашчистити, српски народ на балканском полуострву умеће сам да постане самосталним и слободним. Јевропа не треба да заборави, да се данашња Србија из ничега подигла, да је народ у Србији умео сам да извојује своју независност и своју слободу. Умеће то и српски народ у још неослобођеним крајевима.

Србину се мора крв у жилама следити, кад помисли на муке и патње, што их српски народ у Старој Србији и Македонији сада подноси, али противници српског народа још не смеду због тога ликовати. На крају крајева противници српског ослобођења и уједињења на балканском полуострву неће постигнути своје цели.

Писмо из Босне.

Испод Козаре, 7. јулија.

Министар Калај путује по Босни; он ће проћи, вратиће се натраг у Беч и тамо ће да прича, како је народ у Босни са данашњом управом задовољан. То задовољство види он у томе, што га је народ свугде у лепом броју дочекивао и лепо поздрављао. Он не пита, како народ мисли, и да ли је заиста задовољан; њему је доста кад неко из народа у говору, кога је готова добио од котарског престојника ил од других званичника, рече: „Ми смо под данашњом управомса свимзадовољни!“ А да видимо да ли смо баш задовољни, и како се с нама поступа.

*

Највећу увреду нам нанашају, што нам нашу светињу, наш језик вређају. Деца српска у комуналним школама уче српски језик, под именом „земаљски“. А да ли је то баш „земаљски?“ У неком листу писано је, да се у Босни и Херцеговини говори само једним језиком и то српским и хрватским. Колико право има дотични, који вели да се и хрватским језиком говори, видићемо.

Хрвати би хтели да у тим крајевима има и Хрвата и они их силом траже. Но нико у тим крајевима и не зна о Хрватима. Да је у Босни и Херцеговини било Хрвата могућно је, но они су се може бити иселили. А да су остали у тим крајевима, ваљда би се и под управом турском задржали, као и Срби. Ми видимо да се српским именом дичи преко 500.000 душа, а хрватским? Нема никога, изузимајући званичнике. Отуд закључити можемо, да се у Босни и Херцеговини говори једним језиком и то само: српским! — Нама Србима, чини се с те стране, што нам се језик, зло постаља, ужасна неправда, и сваког Србина јако боли то, но он мора да ћути, да је задовољан, јер је на мах „бунџија“ и таког брзо уклоне. А шта се ради са школама нашим?!

Потплићују се људи, да одвраћају децу од наше школе, па да похађају оне школе, где неће учити којој народности припада, којим језиком говори. Какве се грозоте догађају у Сарајеву? Перовођа крајцарског друштва у Сарајеву гђа Сарајевчић учитељица на комуналној школи, најбољу децу из српске школе одвукла је у комуналну. Родитељима се прети, да ће зло по децу бити, ако не похађају „царску школу“. У Тузли обећавано је катихети, да ће од сваког детета, које из српске школе дође у комуналну, добити 15 ф. Шта се хтело тим? Да катихета, који је уједно учитељ српске школе, сву децу приведе у комуналну школу!

У манастиру Тешњу, у српском манастиру, смештен је стан за жандаре Управа манастира толико се опирала томе, но ништа није могла учинити. У српском манастиру Тешњу, била је српска школа, предстојник је претворио у комуналну и у тој школи, где је овејани Србин, учи се „земаљским“ језиком! Па зар је народ онда, кад се тако ради, задовољан?!

Човек у својој кући није господар. Зар се није угледан један Србин морао иселити из своје куће! За то све неће нико ништа да зна. Жандари су притисли народ он мора хтео не хтео задовољан бити.

А како је било пре доласка Калајева? Званично је достављено угледнијим људима, да поздраве Калаја. У тој доставци уједно је наведено главније, шта да се у говору рече. Министар је саслушао те поздраве које су његови верни кројили, и у том види задовољство народа!

Но има још нешто важно што споменуо нисам. Српска православна црквена општина бира себи свештеника, владика га потврди а после неколико дана, добија владика званично заповест од владе, да не сме изабраног свештеника из политичких разлога потврдити. И онај исти владика који га је пре потврдио, уништује ту своју потврду! Депутација је ишла цару у Беч, цар је обећао да ће гледати да задовољи народ. Питамо: с којим правом се мешала влада у црквене ствари, кад то ни турска влада чинила није?! Па зар кад се тако ради, народ може задовољан бити?

Задовољство у народу створили су жандари „под мораш“. А да се Калај увери, да ли је народ заиста у Босни и Херцеговини задовољан, нека се преобуче као краљ Матија, да га народ не позна, па ће онда чути, како народ мисли о данашњој управи у Босни и Херцеговини. +.

Писмо из Србије.

(Одлуке народне радикалне странке. Говор Николе Пашића на годишњем скупу народне радикалне странке у Јагодини.)

Београд, 10. јулија.

Као што вам је познато, народна радикална странка имала је у недељу, 8. о. м. свој годишњи скуп у Јагодини. Скуп је исти био необично посећен, што је најбољи доказ, да народ чврсто стоји уз радикалну странку и радикалну владу. Преко 6000 изасланика на скупу у Јагодини најбоље то потврђују и посведочавају.

Достављам вам резолуције, донесене на истом скупу. Исте резолуције гласе:

I. Годишњи главни скуп народне радикалне странке одобрава досадашње држање и досадашњи рад владе у питању

ЛИСТАК.

ПОВЕРЉИВО.

Било је то на Сретеније. Бејаше јак мраз. Сеоске улице беху покривене снегом; снег је лежао на крововима, на дворишту и на пољу. Око десет сати сврши поп службу. Тај дан пре службе свршавала се молитва са водоосвећењем и акатистом, — таки је то обичај био у Опочњевци, зато се служба и свршила тако доцкан. Обично се она свршавала много раније. Око пола девет сати разилазили су се сељани из цркве и седали за ручак. А што је главно — то је врло важно било за салашане. И салашанин је човек, и он хоће на празник људски да ручa, т. ј. мало доцније, него што се сувце роди. Међутим, ако се служба доцкан сврши мора упрећи коње да дође до салаша. За то време сувце већ бог те пита колко отскочило. Људи се спремају за вечеру, а он тек онда седа да ручa. За то се поп увек журио, у три сата ујутру скупљао је народ на јутрење, а службу је свршавао око осам сати. Но на Сретеније, то је већ сваки знао, није се могло тако брзо свршити; с тим се помирили и салашани. У то време, кад су уредни људи и жене газећи по дебелом снегу враћали се на све стране из цркве, други су, под којих су светски интереси претежнији били од душевних потреба, долазили из града, где су тај дан пијаце биле. Таких је било у самој Опочњевци десет дванаест људи

Лагано се вукле међу два реда кућа по широкој улици сеоској за сеоницама, а међу њима било је и тесових, где су били коњи упрегнути и по томе могли би брже потерати, но они то нису нашли за вредно и вукло се којекако. У броју тих биле су и сеоница сеоског стражара Прокла, који је — морамо овде рећи — тај дан ишао у град, али не из можда каквих световњачких интереса (и ако је у осталом однео на сајам живо дивље прасе и тамо га продао), већ службеним послом, дакле ради опште ствари. Ствар се састојала у томе, да однесе пошиљку са општинским печатом, у којој су биле одговори општинске власти на питања окружне управе. А у осталом није о том реч.

Завежљај је носио стражар Прокл и то је све. Носио га је пак на сеоницама са повисоким седиштем, на којем су биле испрепречене даске. На тим даскама седео је Прокл, напред спустио ноге, а леђа повиро о бавнцом.

Прокл је сасвим тачно извршио своју дужност, уручио је пошиљку ономе, коме треба, но кад би се тим ствар са свим свршила, тад не би имали шта говорити о Проклу и његовим сеоницама и његовој бебавици. Највише, ако би још отишао својој кући, испрегао коње, сео за висви сто, где га већ чека чинија с боршчем и лежи оврајка житног хлеба и дрвена кашика.

Но ту баш и лежи, што Прокл није отишао кући, већ је скренуо на десно, прошао поред крчме, где се већ прилична гомила народа искупила, прошао поред сеоске суднице, прошао је још пет, шест кућа и заустави се код неке чисте куће са великим преворима и зеленим ратстовима, са великим дворištем, где је лежало много справа, које су сведочиле о добром газдовању и великом богатству. Сваки је знао, да та у селу најлепша кућа није била Проклова, његова и није могла бити, јер јој газда био сам старешина (кнез) Аћим Зинојевић Онуча. Прокл заустави коње, сиђе са сонца и привеже коња за врата. Прокл отвори у пола врата и уђе у двориште. Иза штале искочи грдна кудрава и прљава псина и са страшним лајањем јурне на Прокла. Изгледало је, да ће га растрћи, но кад виде, да то није нико други, већ главом Прокл стражар, или друкчије да речем — службено лице, уједанпут ућута, заустави се, махну два-три пута репом и лаганим корацима оде на страну.

— Ахх, опеко се! рече крез зубе Прокл, и предоди: — Ђаволска кожа!

Он је држао, да је то доста велика срамота, бити ђаволска кожа, и зато је и употребио тај израз као погрду.

Отвори виска врата и уђе у сасвим тамно претсобље. Тама га није ни најмање бунила. Бивао је он већ у том претсобљу често, више него у служби и знао је врло добро, да се два корака на десно налазе собна врата од чисте, светле и широке собе, где је старешина примао госте, не само сеоске, већ и самог предстојника, на лево — два корака — соба, где се кувало и спавало, и где су се млада телад држала. Зато је баш и застао Прокл у предсобљу, јер је морао бирати: где ће наћи старешину у гостинској соби или у простој? Прокл је био врло поштен човек и био је и благоразуман, но то му није сметало, да буде мало спорог мишљења. Кад му нису стављали питања и у опште, кад му је предстојало да ради оно, чему се он привикао, тад се није никад домишљао и завршио је све добро и брзо. Но и најмања промена, или неочекиваност доводила би га у неприлику. Он застаде и поче размишљати.

Ту му је предстојало питање: где би могао бити сад старешина, у гостинској соби или у другој? Стаде прислушкивати, неће ли му доћи до ушију какав разговор, ал не чу ништа. Тад дође до закључка, да је, старешина сигурно сад ручао и легао да спава, а жена му Јавдоха отишла суседама, да мало наоштри језик. Тај закључак нагони га, да се упути на лево. Уђе. У соби беше загушљиво. Од пећке, која је била уз сама врата, јурну на њега баш врела пара. На широком кревету застртом прашним, убрљаним чаршавом, било је пуно јастука у црвеним навлакама, али старешине нема.

— Чудновато! помисли Прокл, и још једном разгледа по соби и опет никог не нађе. Тад пређе у гостинску собу, но овде ни живе душе. Дугачки растов сто био је застрт чистим белим чаршавом, у углу пред иконом горело је кандило, по зидовима висиле су слике из библије. Један угао био је украшен са шареним ћилимовима; једном речју — свечана соба, као што треба. Но у њој — никога нема. Зачудио се Прокл. Напослетку, то је сасвим природно ако старешина није код куће; но нису могли отићи обоје; а да не забраве кућу. Ајде, то није могућно. Прокл, не верујући својим очима, реши се да још једанпут оде у спаваћу собу. Но и тога пута бејаше кревет празан, клупе за столом — такође, а и на застртом сандуку никога није било. Но сад зачу Прокл необичан шушањ, као да се неко преврће с једне стране на другу, и у тај мах у његовој глави,

о забрани извоза свиња из Србије у Аустро-Угарску. Ценећи сву важност добрих пријатељских односа између Србије и суседне монархије, и желећи да се ти односи одрже и развијају, годишњи главни скуп народне радикалне странке позива владу да и даље учини све, што допуштају интереси и достојанство Србије, да се овај епор повољно реши. У случају ако сви напори владини у томе смислу остану узалудни без њене кривице, влада може рачунати да ће народ српски вољно поднети све жртве које буду потребне да се очува достојанство Србије и њезина економна независност.

II. Годишњи главни скуп народне радикалне странке умољава владу да својски настане да висока порта да Србији праведну сатисфакцију за убиство нашег вицеконзула у Приштини. У случају да висока порта одбије ову сатисфакцију, оставља скуп увиђавности владе, да нађе начина којим ће се задовољити увређено достојанство српске државе.

III. Главни скуп народне радикалне странке, сматрајући да је политички део свога програма у најглавнијим тачкама остварила, те да је сада одмах на реду извршење оног још важнијег дела, а то је економско унапређење и преображај у нашој држави, доноси ову одлуку:

1. Да се влади обрати најозбиљнија пажња на унапређење и развијање наше пољопривреде;

2. Да се свима силама кућевна и занатска индустрија унапреди и усаврши;

3. Да се развије фабричка пољопривредна и рударска индустрија, како би се на тај начин створили услови за самосталан економски живот и развитак народа српског у краљевини Србији.

Укупни економски, привредни и индустријски развитак да носи на себи карактер народне удружене снаге.

За целокупни полет народног благостања да се обрати нарочита пажња и на трговину, као моћно средство за целокупни земаљски промет отварањем нових средишта пијаца, берза, трговачки комора итд.

IV. Разумевајући и ценећи по њиховој правој важности све прилике, које нашу земљу окружују, главни скуп народне радикалне странке доноси овакву

Одлуку:

Ставља се у дужност главноме одбору радикалне странке да у договору са свима патриотама наше земље утврди и уреди „родољубиво удружење“, коме је главни задатак: да српски народ у краљевини намирује своје потребе од српског рукотвора и српских раденика.

Говор Николе Пашића, као председника скупу у Јагодини не могу вам у целости саопштити, јер је Пашић више од 2 сата говорио, него ћу вам само нека важнија места из њега доставити Толико вам могу само још као очевидац јавити, да је скуп говорника често прекидао знацима одобравања и усклицима: „Живео“, живела народна радикална странка, „живела радикална влада“ и т. д.

Пошто је Пашић отворио скуп и позвао га, да изабере себи председника, зачу се једногласно: „Пашић! Пашић!“

Пашић заузе председничко место, па је онда у свом говору нацртао стање земље, у коме се налазила, кад су радикали дошли на управу, за тим шта је радикална влада за последњу годину радила и најпосле је говорио о стању, у коме се данас Србија налази.

Тако између осталога рече говорник одмах у почетку:

Браћо! Вама је добро познато, како је и колику борбу издржао наш народ док је оборио стару владавину, која је заснована била на основи противној и народном духу и народној традицији. У тој дугогодишњој борби поднео је он безбројне жртве, али је на послетку тим жртвама спасао своју отаџбину од очите пропасти, којој је сржала под руковођењем једне ненародне политике. Борба је била страшна, али величанствена. У њој се огледао несавладљиви народни дух, који води и крепи српски народ у свима мучним временима. У њој је очито доказано да су слаби и ништави сви они па ма на каквом положају били, који се ухвате у коштац са српским народом. Јер народ, браћо, који је претурио и она стара страшна времена, у којима су пропадали читави народи, рушила се силна и пространа царства, па опет одржао своје име, своје обичаје и своја уређења; народ који је за тим претурио преко своје главе борбу запада са истоком, и оне страшне најезде дивљих народа, није могао да клоне ни у борби с једном класом, а још мање с једном котеријом задахнутом туђим духом.

Такав народ, који је остао чио и здрав после свију културних зараза и дивљих најезда, после свију искушења и страдања; који је остао здрав и силан да обнови своју државу у сред силних, старих и непријатељских држава — такав народ, да богме, морао је срушити систем, који га је гушио и рањавио при сваком живљем покрету.

Наследство, које је радикалној влади по одступању бившег краља Милана у део пало, било је страшно. Противници народног покрета беху се у последњој линији иза престола и државног ауторитета ушанчили. А кад су капитулирали, беху све њихове заседе разрушене.

Да описујем потанко стање свију струка државне управе, није потребно, јер сви знамо, да је Србија пољуљана била у својим државним у националним основима. Војска постиђена и унижена; касе празне а дугови неуређени и огромно увећани; управа унутрашња растројена; чиновништво искварено, а земља управљана самовољом и преким и војеним судовима.

У земљи нестало суда и правде, народни данак купи се без рачуна и троши без одговорности. Српско име осрамећено, достојанство српске државе понижено, Србија служи туђим интересима — нестало старих и опробаних пријатеља, а нови подстичу на братоубиствену војну, на разврат и расипање народног блага.

Србија понижена и исцрпана до срчи, стајала је на ивици народне пропасти, државног банкротства.

Ето таку смо Србију примили у наследство после ужасне напредњачке владавине. Ето такву је Србију требало пре свега спасти, да не издахне раније но што доспемо, да јој разгледамо ране и боље којих је допанула под вртоглавом политиком својих синова.

И овако наследство могла је прихватити само она влада, која је била уверена да располаже неограниченим народним поверењем, народном потпором — да је само она у стању да Србију подигне и исцели. А таква влада била је само она, која је потекла из крила моћне радикалне странке, с којом се народ индетификовао.

О раду радикалне владе рече говорник:

„Одмах, чим је влада радикална примила управу земаљску у своје руке, почела је чистити покварено чиновништво, спречавати самовољу и закон истицати свуда и над свима. Народу је допуштено да изабере у општинску управу људе, у које поверења има, одређене су разне комисије да прегледају стање каса државних и дугова, а друге да спремају разне пројекте законске, који су спадали у делокруг прве ванредне скупштине. Узета су у решавање многа важна државна питања, од којих су нека на корист земље, у врло кратком времену, на потпуно задовољство народа и решена, као што су избори 14. септембра сјајно и засведочили“.

За тим је, говорећи о раду ванредне народне скупштине набројао законе, које је та скупштина донела и потанко је разложио значај истих закона. Између осталих закона напоменуо је: Закон о пословном реду у скупштини, закон о избору народних посланика, закон о општинској самоуправи, закон о административној подели земље, закон о самоуправи округа и срезова, закон о кошевима општинским, о уређењу црквених власти и о уређењу народне војске.

У ствари дужег бављења народне скупштине рече Пашић:

„Рад скупштински трајао је дуже но што су трајали радови прошлих скупштина, али дуже бављење скупштине на окупу увек је неизоставна последица шире уставне владавине, ширих и већих народних права. Осим тога спорији рад на последњој ванредној скупштини, тесно је везан са наређењима новога устава, који изрично наређује да се сваки закон мора два пут претресати у скупштини, и то после извесног рока, што се морају сви пројекти закона штампати пре но што се изнесу на претрес, што је опозицији гарантована шира слобода говора и што јој је гарантовано безгранично право интерпелација и разних питања. Сва та широка права опозицији је могла дати само она скупштинска већина која је доживела, кад је у опозицији била, да јој се није одговарало ни на једну интерпелацију или питање, и која је присутна била у скупштинама, које су вотирале законе акламацијом или их примале ћутуре.

Радикална влада се руководи дубоким уверењем, да је парламентарном режиму неопходна критика слободнога говора и слободног писања, и да таква широка слобода, којом се опозиција служи противу владе и странке радикалне, најочитије доказује како је радикална владавина најчистија од погрешака у државним пословима, кад јој се у грех упусује што дозвољава толике парламентарне слободе, и права својим противницима, а међу тим њима би, судећи по њиховој прошлости, више годио крак и стега, но слобода у којој се не могу дуго обмане прикривати“.

На пребацивања и клеветања од стране противника радикалној влади, на окривљивања, као да су радикали изневерили свој програм рекао је:

„Или може ли народ српски после оних страшних владавина, које он у говору и песми проклиње, поверовати људима, који сад дан ноћ тврде да у земљи није било горе владе, но што је сада радикална влада, и да се земљом сада управља коцем и угарком? Може ли поверовати људима, који су служили пређе тираније и били органи преких судова, ванредног стања и насилних мера, може ли веровати људима, који хвале владавине које су српски народ у прио завиле? — Ми смо уверена да народ може добро разликовати људе, и да може правилно оценити оне, који се сада, у овој крваво стеченој слободи, час истичу као заштитници слобода и права грађанских, а час уверавају да Србију може спасти само апсолутизам и непарламентарна владавина.

Наши политички противници по кад кад криве нас пред јавним мњењем, што смо изневерили свој програм, који се састоји тобож у девизи „дукат и цванцик“, а међу тим цео народ зна да ми никад нисмо обећавали народу да можемо порезу свести на „дукат и цванцик“, нити да смо то могли чинити већ ни по томе, што сам интерес и отплата на досадањи државни дуг износи више од два дуката и цванцик на једно полгође!

Сви ти прекори, окривљивања и клеветања пред јавним мњењем нису омели владу и радикалну странку да се држи свога програма и у границама строге уставности.

И доиста радикална странка старала се најсавесније да остварује оно, што је народу пређе говорила. Но Србију препородити, излечити је од свију бољака и зла, и обновити је за годину дана, није могућно ни да су мања зла и ране биле, а камоли после онакве страшне напредњачке владавине, која је све уздрмала и порушила била.

Радикална влада и скупштина учинили су све, што се могло учинити па да народу помогну. Ништа нису пропустиле, што би се могло учинити и за што су уверене биле да ће народу од користи бити.

Радикална влада и скупштинска већина испуниле су савесно и тачно све оно, што им је стављено било у дужност да изврше и узаконе на првој ванредној скупштини. Они су решили толика тешка питања, и то са таком лакоћом и без икаква потреса, да су пале све сумње о њиној државничкој способности и код њених најжешћих политичких противника. Они су дали несумњиве доказе да су кадри и способни управљати државним пословима и у најтежим и најкритичнијим тренутцима. И баш та тако јасно доказана способност радикалне странке да лако решава најтежа питања, толико је неке умове збунила, и из такта избила, да они прилазе крајностима и напуштају терен парламентарне борбе.“

Говорећи о политици данашње радикалне владе, говорник рече:

„Да би боље уочили политику данашње радикалне владе, треба се само сетити дела, која је она за ово кратко време учинила, и која се своде на то да се терети олакшају у колико нове потребе народа могу допустити, и да се финансије уреде тако да сваког дана можемо знати чим располажемо, и колико смо коме дужни. Да се економна производна снага народа подигне; да се српској трговини отворе нове пијаце и да се крепи дух Српства и слободе, једном речи да се српска снага обнови и од недуга излечи“.

У ствари спољашње политике рекао је Пашић:

„Српска влада, одржавајући добре односе и пријатељства, са свима који су стајали у пријатељству и добрим односима, кад је ступила на управу, постарала се да ладне односе који су пређе постојали између српске владе и владе братског нам народа руског, уклони и замени их са братским и пријатељским, што је по нашем схватању, потпуно постигла. Као докази искрених и пријатељских односа моћном Русијом и старим нашим пријатељем, могу служити присуство царског императорског заступника при миропомазању нашег младог краља у Жичи, и пријам којим је одликован председник народне скупштине, кад се бавио у престоници руској.

да не узмемо у обзир тупавост те поштене главе, поникну светла мисао, да се старешина — на пећки греје. То је тако била сасвим природна претпоставка, да се и сам Прокл чудио, како да му та мисао раније не паде на памет. Старешина — човек врло гојазан, не мож' га пробити незнам каква топлота, он се ни једне пећке не боји.

Прокл поче громко кашљати. Треба ма на који начин, да се јави. Но с пећке никакав одзива. Тад поче Прокл из све снаге чизмама лупати о земљу. На пећки се уједанпут поче нешто мицати.

— Јавдоха! То, мора бити, да тебе ђаво бреча о под, или шта је?! проговори крештећим гласом старешина, види се — сасвим срдито.

— Није, то сам ја, Аћиме Зинојевићу!

— Ко то?

— Ја Прокл стражар!

— А ког ћеш андрака?

— Дошао сам из града.

— Па кад си дошао, нека ти је на здравље. Иди кући!

— Напослетку, оно то је тако..... Но ја имам код себе нека писмена.

— Писмена? Каква писмена?

— Писмена код себе!.....

— Но али каква, каква писмена! Или може бити ти не знаш, пут у сеоску кућу? Однеси их тамо, доћи ће писар, па ће их прочитати!...

— Не мож' бити, Аћиме Зинојевићу! Кад би то била проста писмена, као обично, но то су нека тајна.....

— Тајна?

Ову последњу реч изговори старешина дрхћућим гласом. Тајна та писма увек би га узнемирила, јер је подозревао у њима увек нешто, што ће му посла направити. Па и бивало је више таких случајева. Пре две године било је заповеђено у таком тајном писму, да се ухвати Митка Чубојенка и да се одведе у град, а затим се осведочило, да је Митка лопов и разбојник и зато га послаше у Сибирију.

Зато даклем реч „тајно“ није учинила баш пријатан утисак на Аћима Зинојевића. Већ се наместио да псује, ал уздржа се, јер није у реду да у присуству стражара грди званично писмо и то још „тајно“. Прошла су добра три минута, док се старешина сишао с пећке. Изгледа, да то баш није тако лак посао сићи с пећке, за то треба времена; док се закопча, док се мало удеси, док се мало почеше а време пролази брзо.

Напослетку стаде старац пред Проклом. То ти је била широка људа и тежак у сваком погледу са великим трбухом, са пуним дебелим рукама, са гојазним образима, на којима баш није тако ницала брада, и место ње белиле се жалосно неке маље. На глави старешине, кад би је намазао уљем и кад би је покушао очешљати с леве на десно, било би косе још овде-онде. Ал сад кад је дигао баш с пећке, где је у јастуцима била заривена, изгледала је сасвим ћелава и светлила се, као оно чизма, коју си овај час салом намазао па се ово још није упило.

— Но шта је с тим твојим писменом! рече полусрдито старешина. — Где је?

Проки одреши црни појас, откопча прслук, тури руку испод пазува. Тајна артија одмигољила се чак иза леђа. Једва је дохвати Прокл и преда га старешини. Завежљај је био сасвим загрејан, само што у њему није било званичнога писма, већ нешто налик на печене ћаје.

— Ето то је та артија! рече Прокл: — Кад сам предао завежљај, сретне ме чиновник, онај што је летос код вас у гостима био... Неки, да простите, гадан, са кокардом на шеширу... и рече ми: „а, баш добро што си дошао! Овде има за вашег старешину нека писма, врло важна, рече, и тајна.... Предај само њему у руке“. Добро. Оде у другу собу, тамо поседи мало, нешто прошапута с неким и изнесе. „Ево гледај, немој, да их изгубиш. Врло је важно“.... Старешина узе у руке пошиљку и стаде је превртати и тако и онако. Пошиљка као и друга пошиљка, дугачка уска од грубе артије с натписом све као што треба. Једног само нема: залепљена је воском, ал' печата нема.

— Шта зар нема печата?

— А шта ја знам! може бити, да су се јако журили, па нису имали времена.....

— Тако је, тако!... А сад иди кући с миром. А ја ћу прегледати!....

— С богом, Аћиме Зинојевићу!

Оде Прокл, седе на сеницe и упути се својој кући, а старешина остаде код своје куће. Па пошто никог није било код куће, имао је прилике да мало дубље размисли. Но Аћим Зинојевић није могао мислити у себи, он је само онда могао мислити, кад је мисли своје гласно изговарао.

Остави завежљај на сто, почеше се по дебелом потиљку и рече:

— Шта то може бити? Врло је журно, рече, и важно, тако се журили, да су заборавили и печат ударити... Мора бити, да је нешто врло нужно. Ваљда су опет нашли гдегод мртва човека..... А можда је опомена за државни порез! Бог ће га знали...

Овде ћемо ставити питање: зашт' се старешина толико мучи и размишља, кад му је много лакше, да распечати и да прочита, што је написано.

Хм.... отпечатити и прочитати! Ви мислите, да је то тако лако. У ствари, оно је доста трудно. Узмимо, отпечатити баш није не знам каква вештина: ухватити за кончић па мало тргнути, но ал зато треба човек да има њежније прсте, а не ковачке кљеште као старешина. Једаред је тако тргнуо за кончић да је подерао не само омотач, већ и сама званична писмена на двоје. Писар уме то вештије. Но ако би напослетку отпечатио, то све није доста. Требало је још и прочитати, што он у свом веку никад није чинио. Ма да је рекао Проклу: „Иди кући с миром, ја ћу већ прегледати“, но он је то казао за себе, из поштовања, а и Прокл је врло добро знао, да је он то тако рекао а у ствари могао је гледати старешина колко му драго, не би никад ништа дознао. Ствар је сасвим јасна, не може се то више крити: старешина није био човек писмен па за то кад год је гледао на артију, видео је само неку маглу. Истина на писменима, која су излазила из његовог званија, свугде се светлио његов потпис: „Старешина Аћим Зинојевић Онучи“

Можемо се надати да ће као последица тих обновљених пријатељских веза настати живљи трговачки односи на доњем Дунаву са јужном Русијом. Као други доказ, колико су се на боље окренули наши одношаји са Русијом, могу вам казати да је сада сва Русија испуњена симпатијама спрам српског народа, који зна да штити и брани своју националну политику и православну веру."

За тим је Пашић говорио, колико се српска влада стара, да српску производњу подигне на јачи етепен и да јој отвори пијаце на више, како би српска економска независност ојачала и тиме се и српска политичка независност окрепила. Спомиње подизање пруге од Ниша тимочком долином до Радујевца, па онда олакшање промета ка Солуну, одобрење скупштинско, да се подигне српско паробродско друштво, уговор са Румунијом, — те завршује:

„Сви ти уговори и сви ти закони јасно и несумњиво обележавају политику радикалне владавине, која се своди на то да се српска снага обнови, да се српско достојанство уздигне и да се политичка и економна независност земље утврди. Но радикалне владе политика и успеси радикалног кабинета још јасније се виде и карактеришу овим успесима, који ће вечно бити сјајна тековина за цело српско потомство, и који се равнају великим и славним биткама и тековинама — без крви и жртава."

Овде говорник говори о раскидању разних уговора са страним друштвима, те најпосле вели:

„То су сјајни успеси радикалне владавине, који се никад не могу ослабити, па ма шта противници износили и трубили. На против то је баш оно што њих буни и што им неда да мирно спавају!"

О клеветању и сплеткарењу против данашње владе од стране опозиције и извесних личности, које је народ једанпут за свагда осудио, Пашић је рекао:

„Докле та политичка заслепљеност иде, може се видити по том, што се један представник највишег просветног завода дотле заборавља, да оглашује последњу годину владавине, од кад је бивши краљ дао оставку и од кад су напредњаци замењени људима, уз које цео народ стоји, као најцрњу годину у историји Србије, као годину коју не може описати ни перо једнога Тацита или Тукидида — што се један преставник таквога завода дотле заборавља, да дражи оца противу престола свога сина. (Гнушање и узвици: То је издајство! Срамота, срамота!)

У последње време потекле су једновремено сметње радикалној владавини с више страна, и почеле су се појављивати личности на политичком пољу, које је народ за навек осудио. Али народ српски, који је знао да се бори против једне народне политике напредњачке и да је обори, знаће и сада да тој политици не допусти повратак ни на мала врата, иза кулиса, ни преко скупштине."

Из оног дела говора, који се односи на данашњи економски заплет између Србије и Аустро-Угарске саопштавам вам ово место:

„Може бити да ће потребно бити да српски народ поднесе неке жртве, за осигурање своје економне трговачке независности, кад се увери да другог излаза нема, и да се траже веће и скупље жртве које народ понижавају и поткопавају му самосталност. Али све те жртве које се учине на пољу економне независности српске, враћају се брзо многоструко, и при том се избавља трговачко-економни свет од трзавица, несигурности и пљачке само једне пијаце.

Ми смо пуни уверења, да ће народ вољан бити да све поднесе што ће помоћи његовој отаџбини, што ће подићи снагу и достојанство српскога народа, а скора будућност показаће нам, хоће ли се и тај последњи покушај употребити, у борби са данашњом новом ером. Кад смо сложни, небојмо се никога док ничија права не вређамо!"

Политички преглед.

Бугарска. У Бечу се једнако, тврди, да је веома значајан био одлазак Ернста Саксен-Кобуршког у Карлсбад. Глас о скором одступању принца Фердинанда са бугарског престола у велико се проноси по Бечу. Уверавају, да је мисао о одступању наступила поводом породичног саветовања. И у Петрограду држе да ће се Кобург тешко вратити у Бугарску.

Догађаји на црногорској граници. Са црногорске границе долазе гласови, да је Едем-паша приспео у Скадар да растера 6.000 уједињених Арбанаса. Неки дан је паша био на састанак са пограничним црногорским управником Вуковићем. Дошло је до споразума, и погранична је област умирена, но црногорска ће војска остати на граници. Ради се и на подизању пограничне тврђаве.

ДОПИСИ.

Бегеч, 9. јула. И ако је давно требало да прозборимо коју о наша два, три сићушна „великана" ипак их и овом приликом остављамо до боље згоде, а ствар, око које се бакће тај збор ово две недеље са коровођом солгабировом позива нас да изнесемо ту ствар на среду. Како је доба возидбе, чудна ли се трговина заподела у нашем селу, а, како чујемо, и у другим селима сличним нашему.

Код нас земља није комасирана, те према томе возило се до сад увек у село, сваки у своје дворište; истина, да има уз сваку кућу гумно, које је ван села и да је то одређено за возидбу и вршидбу, али вожењу у село није се на пут стајало, те тако су људи гумна за другу потребу остављали.

Већ од више година добује се у ово доба кроз село, да никоме није слободно возити храну у село, али обично општина однесе солгабирову 100 фор., да га мало разблажи и онда се возидба оћути. Пре три године приликом неке истраге против овдашњег бележника, уверио се солгабиров, да би за то примање мита могао бити одговоран, јер су поједини људи између осталих позиција, тражили и тих 100 фор., односно квиту за исте, не знам да ли од једне или више година, то да не би солгабиров опет у такав немио положај дошао, измислио је сад нешто друго, где ће сигурнији бити, а боље се и наплатити. Од прилике пре две недеље јављено је преко добошара, да сваки, који има простора 40 мет. од камаре до сваке оближње зграде, може сачинити (разуме се у општ. кући) молбеницу (не каже се на кога) за дозволу вожења у село, али браћа видеше, да ће ту мало ћара бити, јер је врло мало њих, који такова простора имају око своје куће. И сад је настала права трговина. Званично се јавно у селу ништа не јавља, него само то, да ће онај бити кажњен, који без дозволе вози у село; пре се јавило да се без 40 мет. простора на све стране око камаре, не сме возити, а сад се добује: „ко мисли, да има простора за возидбу може правити молбеницу за дозволу". Међутим главно је, да сваки прво плати (пре 3 ф. 20 н., а сад је молбеницама пао курз по 2 ф. 50 н.) а после имао или неимао простора, јер има и тога, да су неки платили да увозе ма и само ланик (пећа за марву) па кад солгабиров искорача дворište, рече, да није слободно, нема 40 корачаји; у другога пак има 40 кор. и том је слободно, а што му камару од суседне дели само плот то се не рачуна. Најзад, кад није слободно возити, онда не треба допуштати, да се вози ништа у село, јер шта то значи, ланик је преко молбенице дозвољено возити (а сена још пре те трговине има увеженог) а ни то није слободно, као да није обоје подједнако запаљиво. Једном речи, потпуна недоследност, а те би нестало за час само да дотичнима није стало до пуњена својих џепова.

Сва та ствар проузроковала је у народу велико незадовољство, тако да је на дневном реду разговор скоро само о томе, тим пре, што људи виде својим рођеним очима, како им се новац крваво заслужени у рукама дотичних разбацује, јер обично после те трке напуне кола флашама, па хајд на риболов. Дошло је време, да људи са горким подсмехивањем говоре: „За сав наш труд наша је само слама, а њихово све оно друго". Но после овога могли би запитати; где ли је сада тај посланик Рохоњи, што вели, да се он стара за народ, да је народњи (!). Кад га приликом његове посете при давању рачуна о свом раду (!) од оно неколико безазлених људи запита један: „Шта ћемо радити, господине, у погледу возидбе, не допуштају у село"? А он ми рече: „Шта ми то нисте бар пре месец дана јавили; истина, да је забрањено, али у осталом ја ћу замолити госп. солгабирова кол'ко буде могућно". И гле, збиља израдио човек, да се ни из каквог основаног разлога изнесе из села неколико стотина фор.; или је може бити то та већа брига за народно добро, ако није већ до Футога то своје обећање заборавио, мислећи по оној народној.

Таке су дакле код нас за сад прилике; но буде ли слоге и свести у нашега народа, приликом општинске обнове на јесен, држимо, да ће бирати људе у одбор и остала часничка места, таке, који ће у таким приликама знати се наћи према тим и таким лези — лебо — једовима.

Народна привреда.

Пољопривреда и трговина са пољопривредним производима у Славонији год. 1889.

На равницама славонским расту и добро успевају све биљке средњега поднебља и с тога када је жетва осредња, производи се на једном хектару попречно 15 хлт. пшенице, 18 хлт. ражи и наполице, 20 хлт. зоби, 15 хлт. јечма, и 25 до 30 хлт. кукуруза. У новије доба сеје се на многим местима, нарочито на спахилуцима, тежа и богатија пшеница, јечам за кување пива и талијански кукуруз.

Године 1889. била је оваква жетва: пшенице 1,081.325, ражи 435.727, зоби 368.295 мет. центи.

Цела површина Славоније обузима 2,895.461·25 јутара по 1600□ хвати.

На овом земљишту сеју се све користне биљке средњега поднебља. Највећа површина употребљује се за сејање жита, од ових опет највише за пшеницу, јер се народ храни скоро искључиво пшеничним хлебом.

Како је год. 1889. жетва била врло лоша, извезено је свега 360.000 м. цент. пшенице; 220.000 мет. центи зоби; 180.000 м. центи јечма и 640.000 мет. центи кукуруза. Раж и наполица потроши се највише у кући.

Премда је и у осталим земљорадничким крајевима наше монархије исто тако као у Славонији била жетва врло лоша, ипак се трговина на житним пијацама слабо развијала, а цене су остале једнако ниске, као и у прошлим годинама, које су имале по каквоћи и по количоћи боље жетве. Одмах после довршене жетве у месецима августу и септембру продала се скоро сва залиха пшенице. Главни купац беше домаћа паромлинска индустрија нарочито будимпештанска, те је већина продане пшенице одвезена у Будимпешту, где је у опће главна пијаца за све производе славонске.

Зоб купована је највише у месецима септембру и октобру за снабдевање великих градова. Купци беху Будимпешта и Беч, а прилично велику количоћу зоби покуповали су и домаћи добављачи за војску.

Јечам за храњење стоке троши се највише у земљи самој, једна трећина целе жетве извезена је у Штајнбрух, Барч и Печуј. Јечам за кување пива не производи се у Славонији у великој множини, но ипак је нешто остало преко потрошње домаћих пивара, те је извезено преко Реке на страну. Нарочито спахилуци и већи економи почињу у новије доба више сејати јечам за кување пива, те постижу у опће добре цене за своју робу.

Кукуруз је год. 1889. прилично добро родио. Било га је преко домаће потрошње за продају приређено у свима већим местима. Обични бели кукуруз продавао се у Угарску, највише у Штајнбрух, за тим у Арад и Темишвар. Прилична количоћа извезена је у Аустрију, нарочито у Штајерску и Крањску.

Талијански кукуруз „чинквантин" сеје се у Славонији врло добрим успехом, те је године 1889. извезено ове врсте кукуруза преко 100.000 мет. ц. у јужну Тиролску и Ломбардију. — Цене овом кукурузу беху сталне од 5 ф. 50 н. до 6 фор. 25 н. по 100 кграма.

Вариво, као кртола, сочиво, пасуљ, грашак, боб и т. д. сеје се по целој Славонији за кућу, јер је вариво главна храна сељацима. Пасуља, нарочито беле пасуљице, извози се преко Реке у Далмацију, Истру и Италију. Године 1889. извезено је на Реку око 6.000 м. центи пасуља уз цене од 7 фор. до 11 фор. за 100 килогр.

Како је славонско земљиште врло погодно успевању варива, велика је штета, што се производња сочива и пасуља сматра нузгредном привредом. Сочива сеје се у целој Славонији једва на 200 јутара, нешто више грашка, преко 1000 јутара, а пасуља до 5000 јутара. Много више сеје се кртола и то на површију од преко 18.000 јутара, за тим купуса на 6.000 јутара и црнога лука на 2.000 јутара.

Репица сеје се највише у равницама жупаније вировитичке, за тим жупаније сремске. У добрим родним и за успевање репице повољним годинама добије се на једном јутру од 10 до 15 мет. центи у лошим годинама добије се једва 2—4 мет. центе. Репица је за пољоделца кад добро роди, најбогатија биљка, јер се свагда даде добро продати, а донесе од свих пољских усева у години први готов новац. С тога се репица свуда, где год се за њу прикладно земљиште налази радо сеје, ма да је нада у успех рода јој врло варљива. Тако је било и год. 1889. када беше посејано преко 8.000 јутара. Биљка је добро презимила и у пролеће добро понела. Но у најбољем развитку семена била је кроз више недеља велика суша, те се семе није могло заметути. После су ударили јаке кише, које су већи део плода утаманиле, те се по вршидби добило по јутру једва 3—5 мет. ц. Услед тога су

но то је име он отштампао печатом, ког је увек уза се носио. И сад нам је сасвим појмљив тежак положај Аћима Зинојевића. Но сад се опет досети нечем: па шта је ту тешко? Послаћу по писара на мир. Писар ће доћи па ће одмах прочитати.

И то је истина. Писар, разуме се, прочитаће, за то је писар. Ал писара нема код куће, то зна старешина, јер га је сам испратио јуче у вече. Отишао писар у село Жук на крштење код тамошњег ђакона и вратиће се тек сутра у вече. Ето изађи ти ту сад на крај, ако знаш. А међу тим казали, да су писмена врло важна. Може бити у њима пише да треба нешто овај час урадити. Чиновник с кокардом т. ј. писац, то ти је враг — воле човека да доведе у забуну, особито, кад се мало нацерка, зове се Пучиков и он с оним другим чиновником, Стригунковим, често се гостио код њега, старешине. Но, ал опет он је чиновник; у самој старој можда баш има штогод журно. Да су то проста писмена могао би дозвати ђака, не само ђака, већ ма ког писменог човека од оних, који недељом и празником за певницом поје, и он би га обавестио. Ал су „тајна!" Тајна писмена не сме нико читати осим њега и писара. Изгледа, да је Аћим Зинојевић у великој запари. Превртао је пошиљку већ на све стране, ал из ње не може ништ да дозна. Напослетку реши се: идем попу: Поп Богу служи; ја мислим да њему могу поверити тајна писмена".

Обуче се старешина и оде попу. Кад је пролазио поред општинске куће, на своје чудо види, где се у дворишту искупили људи.

— Шта ћете ви ту? Чини ми се да нисам сазвао скупштине? запита.

— Чули смо, да су дошла нека тајна писмена! Можда је какво зло! одговоре му они.

— Ху! рече старешина, већ су дознали. Ето какав ти је народ!

Махне руком и продужи пут. Попова је кућа негде око цркве. Кад је ушао старешина, баш су ручали. Но ал ништа за то. Устаде поп иза стола, благослови га и вели му да седне.

— Дед, Аћиме Зинојевићу! понуди га стари свештеник, ходите с нама у друштво!

Хвала лепо; но нека се несрећа догодила....

И исприча старешина сву своју беду. „Без писара као без очију!" тако заврши. Па не би ли ви хтели, оче, отворити и прочитати, шта пише?!

Поп вади наочаре, намести их, узе пошиљку и прочита: „Г. старешини опочњевачке општине. Врло нужно, поверљиво и тајно"....

Кад је ово прочитао, остави пошиљку на сто, скине наочаре и рече: „Чујте ме, Аћиме Зинојевићу, ја то богме нећу распечатити.... Јер је... Бојим се... Гледај овде шта пише: „Поверљиво!"

Отиде старешина од попа сав озној̂ен. Досад је још мислио и овако и онако: а сигурно му јављају, да ће на лето наићи скакавци или да ће бити помрачење сунца, па да се не би плашили... но, поп га је баш сасвим поплашио. Старешина отпусти главу и пође управо сеоској кући. У општинском дворишту скупило се већ око педесет људи. Подолазиле и жене, али нису улазиле унутра, већ поседале на улицу на клупу.

— Ето ти беде! помисли старешина: као на какво зло скупио се свет. Но ја ћу већ научити тога Прокла, да не брбља! Као баба блебетуша!

Баш у тај мах, кад се он приближивао сеоској кући, показаше се иза ћошка кола, а у коли седи писар са женом. Замотао се у овчију бунду, дигао огрлицу, па му се не види ни лице, ни глава, ни капа. Али је старешина одмах погодио да је то писар, јер ни у ког није било таке раге, која би у један мах шантала на све четир ноге. Чим се зауставише кола пред општинском кућом (јер је ту живео писар) одмах им приђе Аћим Зинојевић.

— Никаноре Антонићу! Ја овде без вас, као без очију!... прозборе.

— А шта се догодило? запита писар, спусти огрлицу и показа своје округло, црномањасто и обријано лице са подбратком и са кратким густим брцима.

— Тајна писмена, врло важна... и ђаво ће их знати још какве.

— Хм, па да видимо шта је то тако важно рече писар достојанствено и сиђе журно с кола. Па где су та писмена?!

— Ево овде!

Уђу у дворište. Одмах их опколише сељани: „Је л' истина да на јесен треба квартире спремати за војску? Запитају старешину. Тако се нешто поговара по селу".

— Какви квартири? Ово су тајна писмена, нико не сме видити!

— Тајна!...

Међутим писар оде на сред дворишта, вешто разбије печат. Тад извади писмена, развије их и стаде читати. Испрва му изгледало лице са свим пажљиво и озбиљно, за тим као да нешто не разуме, док напослетку не прсну у смеј.

— Шта је? запита старешина.

Писар се све једнако смејао и једва престаде.

— Врло смешна писмена! Само што се она вас не тичу, рече сељанима. Неће доћи ни солдати, нити ће требати квартир! Ништа се од вас не иште. Идите с богом! Хајдмо Аћиме Зинојевићу у општину, тамо ћемо видети!

После пет минута смејао се у општини и старешина и писар.

Садржај тих писмена био је следећи:

„Овим се налаже старешини Аћиму Зинојевићу-Онучи, да у недељу 8. фебруара зготови прво: печено прасе с кашом; друго: гибанице са сиром; треће: рибљу чорбу и четврто, четврт акова добре ракије, у коју ћемо недељу ми тајно и поверљиво у Опочњевку доћи. Потписани: Пучиков, Стригунков.

— А ђаволи ниједни, но то су прави врагови! кликтао је Аћим Зинојевић, а сав се напео од тешког смеја. А ја да умрем од страха!

Реши се да приправи прасе и све друго па позове и писара.

— Тако је, тако, ја гледим нема печата. Шта је то помислим? А оно — гле шта је!

И дуго су се још смејали невиној шали Пучикова и Стригункова.

С руског **Бечкеречанин.**

и цене репици врло поскочиле, те су у Осеку, где је за репицу најглавнија пијаца у месецу јуну са 12 фор. 50 н. почеле, а месеца децембра са 15 ф. износиле. Год. 1889. дала је жетва репице 30.000 мет. центи.

Лан се сеје у Славонији само за домаћу потребу, те се само семена нешто извози, али и ово не сачињава важнију грану трговине.

Конопља успева у славонским низинама изврсно. Пређашњих година сејало се конопље преко 10.000 јутара годишње, јер су још тада постојале три творнице за израђивање конопље. Откада су те све три творнице обуставиле свој рад, сеје се конопља већином за домаћу потребу на површини од једва 3.000 јутара. Конопљу употребљава сељак за ткање кошуља, а из семена прави уље. Спахилуци сеју конопљу за трговину, те продају влатно домаћим ужарима; боље и финије влатно извози се у Будимпешту. Цена је конопљеном влатну била год. 1889. од 20 фор. до 30 фор. по 100 кгр.

Дуван, који у Славонији изврсно успева, не сади се жалибоже у оном опсегу, како би се то судећи по повољним околностима пуним правом очекивати могло, и како је то пре било. Сађење дувана било је већ од вајкада у Славонији врло распрострањено, особито у жупанији пожешкој, где се дуван у истој каквоћи као и у Херцеговини добија. Још у прошлом столећу снабдевала је жупанија пожешка дуванску творницу у Фирстенфелду, а преко 50.000 центи извозила је у Италију. Од како се увео монопол дувана, посве је престало сађење у пожешкој жупанији, те се још одржало дакако у врло малом опсегу, у жупанији вировитичкој и у бившој крајини, до развојачења њена. Године 1887. израдио је тајник осечке трг. обрт. коморе Н. А. Плавшић, у министарству финансије дозволу за сађење дувана у Славонији за површину од 3.000 јутара те су све могуће мере чињене, и разне олакшице пружане, да се сађење дувана у Славонији опет одомаћи. До данас се овом згодом само неколицина већих пољоделаца користила и преузела око 300 јутара, остало дозвољено земљиште још је не подељено. Сељаци се боје великога труда који је са произвађањем дувана спојен, а јамачно ће бити и бојазан од финанцијских стражара, која се у народу од пређашњег времена укоренила, један од главних узрока, што се сељаци устручавају примити се опет сађења ове врло богате биљке. Они који су и год. 1888. и 1889. користили овом згодом те садили дуван, постигли су врло повољне успехе, те су добили на јутру од 6 до 9 мет. центи просушеног дуванског листа и до 180 фор, у новцу при предаји државном ерару.

Мељ расте у Славонији до душе на многим местима дивљи, те се такав у неким домаћим пиварама и употребљује. Оплемењенога мља производи се само на неким спахилуцима. Најлепши мељски насад имају велепосодник Драг Л. Пфајфер, на свом поседу у Орловињаку близу Осека, и властелинство Валповачко.

Од трговачких биљака сеје се још на спахилуцима мак на целокупном земљишту од неких 1000 јутара, те доноси по јутру просечно 3 мет. центе. Цене су по каквоћи различите од 20 ф. до 36 ф. за 100 кгр. а продаје се у Будимпешту.

Вести из места и са стране.

Закључак одбора гостиничарске задруге. Одбор гостиничарске задруге у Новоме Саду у својој 8. т. м. држаној седници донео је закључак, да ће задругари од 1. јула т. г. по 2 фор. на годину као задругарску таксу плаћати и позива све што ване гостиничаре да се што више у задругу као редовни чланови упишу.

О поливању новосадских улица. Пишу нам одавде: „Поливање улица у лето не само да је угодно, већ је и врло потребно са здравственога гледишта. У Новом Саду уведено је поливање улица од неколико година, које се путем дражбе издаје под закуп. Прошле године био је подузетник Србин и можемо казати, да су онда наше улице биле не само око пијаца, већ и друге, што су доста удаљене од пијаце, као: темеринска улица од г. П. Попадића, казанџијска и футошка улица до г. Хефнера; каменичка и ћурчијска и још друге и почишћене, и дневно поливене. Но како тај подузетник није нашао свога рачуна, моро је посао напустити. Ове године подузетник је познати поседник новосадских фијакера Касовиц. Он кад полива улице, једва се познаје траг куд су поливане. И то слабо поливање ограничио је на пијацу и улице, које се најближе уз пијацу налазе. Треба да споменемо, да је ове године скоро два месеца поново калдрмисана дунавска улица четороугоним каменом, а скоро тако исто дуго и главна улица, за које време подузимач те најглавније улице није поливао. Па мислите, да је место њих по обвези бар друге улице боље поливао? Боже сачувај! Он тај посао врши врло немарно, а главна му је брига, да што бољег рачуна нађе у том подузећу. Овом приликом и нехотице пада ми на ум онај догађај кад су оно у Вечеју приликом поплаве издавали набаву фашина и коља за одбрану насипа. Један Србин предузме да набави једну партију од 12.000 фашина и 20.000 ком. коља. Другу партију од 30.000 фашина и 50.000 ком. коља подузео је један Чивутин по јефтинију цену од Србина. Кад су посао свршили, тужио се Србин, да је штетовао на том подузећу, а Чивутин фалио се да је заслужио. Србин подузетник није могао веровати; на то ће му Чивутин рећи: „Ja, mein Freund, man wird nicht von Liefern — sondern von Nichtliefern reich.“ Тако ће бити и са поливањем наше вароши. Подузетник Србин вршећи савесно на себе узету дужност, није нашао свог рачуна, а подузетник Касовиц налази рачуна кад прими плату за неполивене улице. Како би било да позвани мало боље припазе на њега, можда би се том нехату нашло лека?!“

Испит зрелости на карловачкој гимназији. 10. и 11. јула одржан је испит зрелости у српској гимназији карловачкој у присутности владина повереника Армина Павића. Резултат испита је испао на задовољство: један с одликом, осморица првог реда и један одбијен на два месеца.

Како се поступа са народом у Босни и Херцеговини. О томе како влада узима своје делове од онога, што народ производи, имамо овакав извештај: Влада од свију производа узима од народа своје делове. Тако н. пр. пожњело се жито. Сељак га свео у снопове, донео кући растро по гумну, и отукао. У кућу с њиме не сме док не дође десетинар. Киша с неба прети, сељак се плаши, да ће му окиснути и да ће сву летину изгубити. Иде, моли власти да му бар допусте унети жито и сламу у кућу. Аја! Не даду, док не дође десетинар и не процени. „Па молим вас, реците десетинару нек иде!“ вапи сељак — а предстојник га ногама тера из уреда велећи: „доћи ће кад му буде драго!“ Залуд сељак каже: ево ја ћу платити одма — залуд у очајању да све не изгуби, вели предстојнику: „у мене нема више од 100 ока жита, ево влади 70, али допустите да оно 30 спасем!“ Престојник ни да чује. После неколико дана шаље он десетинара, који често нађе жито мокро и гњило. Ипак он га прецењива и за владин део иште паре. „Какве паре, одвраћа сељак, кад видите да сам све изгубио?“ Али шта помаже плач и разлог бедног сељака?! Десетинар улази у колибу и узима га; ужасно али истинито! Мотике, ашове узима и продаје десетинар! А бедан народ нема чиме да ради, ни котла да у њему што сваре. Је ли дошао земан да се продаје дуван? Добро! Сељаку је процењено много пре, колико ће му родити дувана; овамо су пандури пророци! Ако сељак не донесе т. ј., ако му не роди толико, он плаћа глобу! За дуван ког донесе, а мора га донети на продају, колико се мора борити? Влада је измислила три врсте дувана. У прву врсту спада најбољи. Плаћа му га по 30 новч. оку! У другу врсту гори по 15 н. оку! А трећу најгору неће ни да купи. Добро, ви мислите да га сељак може носити дома? Ками! Владини људи нареде да се тај дуван изгори. Полију га шпиритом. А шпирит мора купити исти сељак и он својом руком изгорети свој труд!!! Овамо се плаћа и на стада толико од главе. Али како — чујте: у пролеће дођу људи владини и преброје стада. У зао час да сви сељаци у данима бројења не догњају стада у село! Нађу н. пр. у мене 15 оваца. И веле ми: платићеш на њих 3 ф. До године опет долазе. Али мени су или цркле или вукови су ми појели неке овце. Лане сам имао 15 оваца, овог пута немам него 10. У зао час! не верују ми, већ говоре да сам сакрио 5 оваца, па не само да морам платити и за оних 5, којих немам, него још ме глобе за кријумчарство. Тужити се немамо коме. Суде и глобе онако на реч. Не дају нам ни писмених осуда, ни признаница... па чиме да се тужимо? Дође у село порезник да купи од народа порезу. Народ му тешком муком плати. Порезник оде и однесе из села н. пр. 500 фор. али с новцима побегне, Бог зна где. Шта влада мари за то? Она шаље другога и по други пут наплаћива од народа порезу.

Правда у Босни. Из Кључа, у Босни, пишу ово: „Лазо Перић, вредан и поштен Србин, који је учествовао у српско турском рату као добровољац на Дрини и Ђунису, држао је у последње време у свом родном месту Кључу, шпиритско-ликерџијску радњу, коју му је полицијска власт недавно забранила, једино за то, што је у њему гледала вредног и поштеног Србина а његово право дала је неком Чивуту, који је јуче дошао из бела света у Босну. Перић се жалио на овакі неправедан поступак полицијске власти которској области у Кључу. Но у место да добије задовољења, которска власт без икакве кривице, просто за то што се жалио, затвори га у тавницу, стару турску, у коју се само велики злочинци затварају. Услед те грозне неправде, Перић је после неколико дана сишао с памети, па како у Босни нема болнице за умоболне, то ће сиромах на правди бога скончати свој живот у тавници. Лазо има жену и једно дете. Ето, каква је правда и правица у Босни.“

Трговина.

Нови Сад, 12. (24.) јула. Још никако да донесемо са наше житне пијаце повољнији извештај. Трговина са раном непрестано је млака, довоз врло хрђав цене непромењене. Данас се продаје код нас пшеница стара по 6 ф. 50—60 нов., пшеница нова 6 ф. 20—50 н. Јечам 4 ф. 70—80 н. Кукуруз 5 ф.

Исто тако нема никакове веће промене на другим нашим пијацама.

По извештају првог новосадског деоничарског парног млина, цена брашну остала је стара, но надати се је да ће, пошто се отпочне млети ново жито, цене брашну знатно пасти. Као што смо извештени, решено је, а уједно су усвојили и сви већи млинови, да се уведе у место 14 само 12 сорти брашна. За сад је цена брашну ова:

Број	0	1	2	3	4	5	6
ф.	14.80	14.40	14.—	13.60	13.20	12.80	12 40
		7	8	8½	8¾		
		12.—	11.40	10.60	9.60		

Црно хлебно брашно I. бр. 10. 8 ф. 40 н. II. бр. 11. 7 ф. 40. н. Фини грис А. В. 14 ф. 80 н. С. 13 ф. 80 н. Мекиње ситне 4 ф. 30 н. крупне 4 ф.

*

Будимпешта, 11. (23.) јула. Данас је била пшеница лоше нуђена но ипак зато беше у промету 12.000 м. ц. и то стара пшеница са 5 н. а добра, нова са неколико новчића више плаћена.

Продавана је пшеница потиска, стара 400 м. ц. 79. по 8 ф. 20 н. 150 м. ц. 79. 8 ф. 15 н. 200 м. ц. 76. 7 ф. 75 н. Стонобеоградска 400 м. ц. 77. 7 ф. 90 н. Бачка 100 м. ц. 74.5 за 7 ф. 55 н. Бечкеречка 1600 м. ц. 76.8 за 7 ф. 92½ н. Магазинске 2000 м. ц. 76.8 за 7 ф. 70 н. Нова потиска пшеница 76.2 по 7 ф. 65 н. 79.5 по 7 ф. 45 нов. Све на три месеца.

Зоби (нове) продато је 100 м. ц. по 8 ф. 100 м. ц. по 7 ф. 90 н. и 200 м. ц. по 7 ф. 75 н.

Кукуруза 1500 м. ц. 5 ф. 35 н. 500 м. ц. 5 ф. 35 н. и 500 м. ц. по 5 ф. 36 н.

При закључку термини. Пшеница за пролеће 7 ф. 36—38 н. за јесен 6 ф. 94—96 н. Кукуруз за мај-јуни 1891 год. 5 ф. 19—21 н. за јули-август 5 ф. 33—34 н. за август-септембар 5 ф. 34 до 36 н. Зоб за пролеће 6 ф. 52—53 н. за јесен 6 ф. 18—20 н. Репица за август-септембар 10 ф. 80—85 новчића.

*

Штајнбрух 7. (19.) јула. Извештај г. Косте Брашована о догону свиња од 11. до 18. јула. По том извештају био је догон већи а рад преко целе недеље непромењив. Трговање је било живо и ако је број страни купаца био незнатан. Цена скаче. Недељни закључак миран.

Прибележено је: Мађ. тешки 45½—46 н. лакши 46—47½ н. стари преко 300 ком. тешки 42½ до 43½ н. Мађ. сеоски 45—47½ н. Српски свињи 46½—47½ н. Све по килограму. На окупу је било 11. јула 164.854 ком. Догнано је из доње Мађарске тешке 2457 ком. за рану 3831 ком. сеоске 56 из Србије 1013. Свега је догнано 7357 ком. а одгнано је за горњу Мађарску 281 ком. за Беч 1365 ком. за Ческу 950 ком. за северну Немачку 1269 ком. за будимпештанску околину 200 ком. за будимпештанску потрошњу 2944 ком. и преко уг. држ. жељезнице 79 ком. Свега 7088 ком. Према томе остало је на окупу у оборима још 165.123 комада.

Најновије вести.

— Српска влада упутила је свога посланика у Цариграду, да преко цариградског патријарха протестује код турске владе, што је ова за Македонију одредила бугарске владике.

— Из Петрограда јављају, да се цар Александар примио за суђају у спору између Француске и Холандије у ствари повлачења границе у Гијани.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ.“

(Стигли 12. јула у вече.)

Београд. Министарски савет закључио је, да у ствари убиства српског конзула у Приштини српска влада оштрије позове Турску на давање задовољштине.

Карлсбад. Принц Фердинанд, бугарски намет-кнез, сутра засебним влаком путује изненадно у Кобург.

Барцелона. Преко 2000 фабричких радника, међу њима и много женскиње. демонстровали су по сокаци.

Позив на претплату.

Крајем прошлог месеца истекла је претплата на „Заставу“ онима, који су се претплатили на другу четврт, те овим сада отварамо претплату на трећу четврт.

Ми указујемо на свој дојакошњи рад, и уздамо се, да ће нас тај рад најбоље препоручити. „Застава“ ће се, као што се по себи разуме, и надаље лепршати у слободоумном табору нашег народа, на бедему народносном, автономном и напредном. Напомињемо још само то, да смо се постарали, да „Застава“ и на даље буде извештавана не само о догађајима у нашој отачбини, него и из свију српских и словенских крајева, а учинићемо све могућно, да круг „Заставиних“ сарадника још проширимо.

Цена је „Застави“ обележена на челу листа.

Обраћамо се на своје начелне пријатеље, да нас својски помогну и у скупљању претплатника.

Овом приликом им и опет обраћамо пажњу на бројеве „Заставине“ од петка. Ти су бројеви удешени за најшире кругове, а нарочита претплата стаје на њих 3 фор. годишње.

У Новом Саду, 2. јула 1890.

Уредништво „Заставе.“

ИСПРАВАК.

У извештају о „беседи с игранком“, коју је приредила овдашња срп. више девојачка школа 2. (14.) фебруара о. г. а који је изнешен у штампаном овогодишњем извештају те школе случајно је у штампи изостало, да је г. Божидар Поповић овдашњи парох приложио 2 фор. добровољна прилога, те молим да се узме на знање.

У Нов. Саду 10. (22.) јула 1890.

А. Варађанин,
управитељ.

СЛИКА
ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА
са сином му
СЛАВКОМ

може се лепо израђена на фином картону добити.

Цена по комаду 1 фор., са поштарином 1 фор. 20 новч.

Поруке без новаца не уважавају се.

Срп. штампарија др. Св. Милетића.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Парцу код Темишвара расписује се стечај.

Плата му је 300 фор., 4 ланца ораће добре земље, на коју има сам порез плаћати, слободан стан са баштом од 1000□.

Учитељ је дужан перо водити и децу у црквеном појању обучавати.

Компетенти могу бити само дипломирати учитељи и лично општини пријавити се.

Рок стечаја траје до 15. августа о. г.

Из седнице школског одбора држане у Парцу 8. јула 1890.

Никола Стаковић, подпредседник. 1—3 **Милан Гојков,** срк. школ. председник.

СТЕЧАЈ.

На овдашњој српско-православној женској школи отвара се ове године V. односно I. разред српске више дјевојачке школе и због тога ће бити нужна — поред осталих — још једна, нова, учитељица.

Плата истој учитељици биће 600 фор. (шест стотина фор.), слободан стан и огрев; а послије сваких пет година службовања повишица од 50 ф. годишње. У име путна трошка добиће 30 фор.

Учитељица има доказати, да је Српкиња православне вјере, и да је прописане науке свршила.

Молбенице са потребним документима нека се поднесу подписаном школском одбору најдаље до 6. августа о. г. по старом.

У Сарајеву, 7. јула 1890.

2—3 **Одбор српско-правосл. народне школе.**

ОГЛАС.

Просторије за крчму, у нашој кући у Босуту (близу Митровице) дајемо на једну или више година под закуп. Ближа условија дознати се могу код

Љубомира и Јулиане Дугошија
3—3 у Митровици.

ОГЛАС.

Намеравам моју земљу близу 500 ланаца, која се у Иланџанском хатару (торонталској жупанији) налази, под закуп на више година издати.

Ближа извешћа код мене доле-потписаног у Иланци.

2—3 **Михајло Николић.**

ЈАВНА ДРАЖБА.

Српска православна црквена општина у Кању издаваће своју на пијаци лежећу гостионицу, без касапнице (бивши шилдгерехтигкајт) где уједно и касина постоји, на једну или више година, 20. јула (1. авг.) о. г. у два сата по подне на јавној дражби под закуп. Закупници дужни су положити 20 фор. а. вр. у руке пишмануша. Ближи услови могу се сазнати у писарници српске православне црквене општине у Кању.

Из седнице српске православне црквене општине у Кању државе 30. јунија 1890. год.

3—? **Председништво.**

Трговачка и индустријска академија у Грацу.

Академија ступа 3. (15.) септембра ове год. у двадесетосму годину свога опстанка.

Свршава се за три године, а има и један разред за приправљање за оне, који не могу одмах ступити у академију.

Они, који сврше на овом заводу, имају права на једногодишњу својевољну службу.

АБИТУРИЈЕНТСКИ КУРС. Једногодишњи трговачки курс за оне, који су у гимназији или реалци положили испит зрелости, па хоће да се даду на трговину, или хоће да поред наука на великој школи прибаве и трговачка знања.

Обавештаја о примању и о опскрбљењу као и тачан програм даје управа трговачке и индустријске академије у Грацу.

2—8 **А. Е. пл. Шмид**, управитељ.

Власник и издавалац Славко Свет. Милетић. Одговорни уредник Васа Милутиновић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.